

HORDALAND
FYLKESKOMMUNE

Handlingsplan for forebygging av
radikalisering og valdeleg ekstremisme
2017-2020

Innleiing

Regjeringa la fram sin «Handlingsplan mot radikaliserings og voldelig ekstremisme» i juni 2014. Forebyggingsarbeidet er sentralt for å sikre grunnleggjande verdiar som demokrati, menneskerettar og tryggleik. Regjeringa såg at det var behov for meir kunnskap, meir samarbeid og betre koordinering av arbeidet på området. Målet med å fange opp personar i risikosona så tidleg som mogleg krev innsats på tvers av fagområde og samfunnssektorar.

Sidan 2015 har fleire kommunar og fylkeskommunar utarbeidd handlingsplanar og rettleiarar. Det same har ulike politidistrikt. Hordaland fylkeskommune sin handlingsplan byggjer i stor grad på Bergen kommune sin handlingsplan, der Hordaland fylkeskommune er ansvarleg samarbeidspart på fleire tiltak. Bergen kommune sin handlingsplan har regjeringa sin handlingsplan som utgangspunkt, og det same vil gjelde for handlingsplanen til Hordaland fylkeskommune. I prosessen med utarbeiding av planen er også radikaliseringskontakten i Vest politidistrikt deltakar.

Som regjeringa sin handlingsplan vil også denne vere dynamisk, slik at den blir oppdatert ved behov. Tiltaka i planen kjem i tillegg til det kontinuerlege arbeidet med inkludering og styrking av skule- og læringsmiljø, mellom anna gjennom ordninga med elevinspektørar, mobbeombod og elev- og lærlingombod.

Tiltaka i denne planen gjeld for opplæringssektoren på dei områda som Hordaland fylkeskommune har eit ansvar. Tiltaka må i all hovudsak utarbeidast i samarbeid med andre etatar og forvaltningsnivå. Eit viktig samarbeid er med Rafto undervisning og RVTS Vest, som regjeringa har gitt ansvar for kompetanseheving på feltet.

Aktuelle utfordringar

Arenaene for radikaliserings er blitt fleire og meir komplekse enn på t.d. 1990-talet. Regjeringa peikar på tre utfordringar som særleg gjer arbeidet krevjande:

- Framvekst av internett og sosiale media som virtuell radikaliseringsarena
- Internasjonale forhold som har fått stor betydning for trugsmålssituasjonen, t.d. Norges deltaking i internasjonale aksjonar
- Fare for auka polarisering mellom grupperingar

Det er etablert samarbeid i Norden i form av eit formelt nordisk nettverk innan forebygging av radikaliserings og valdeleg ekstremisme. Å styrke kunnskapsdeling av forskning og metodeutvikling, samt erfaringsdeling når det gjeld den praktiske innsatsen er formålet med dette. Tiltak i Hordaland fylkeskommune sin handlingsplan byggjer også på dette samarbeidet.

Definisjonar og sentrale omgrep

Valdeleg ekstremisme

Med valdeleg ekstremisme meiner ein personar og organisasjonar som er villige til å bruke vald for å nå dei politiske, ideologiske eller religiøse måla deira. Den valdelege ekstremismen kan være relatert til høgreekstremisme, ekstrem islamisme, m.m.

Radikalisering

Radikalisering skildrar korleis personar gradvis tar avstand frå dei demokratiske prinsippa i samfunnet og i aukande grad aksepterer bruk av trugsmål og vald for å nå sine politiske, ideologiske og religiøse mål. Radikaliseringsprosessar kan skje innan alle typar livssyn, kulturell bakgrunn og politiske retningar. Prosessen kan skje gradvis, men òg framstå som ei brå endring hjå ein person.

Radikalisering som fenomen

Ekstreme ytringar i ein radikaliseringsprosess kan utøvast innafor rammene for det som er ytringsfridom. Dette er noko som eit demokrati må vere opent for. Å ha, og å gi uttrykk for slike avvikande haldningar, vil ofte ikkje kunne bli definert som kriminalitet. Det er viktig her å skilje mellom radikalisering og det å vere radikal. Det er virkemiddelet, altså viljen til å bruke vald, som er sentral. Politiet kan følgeleg ikkje forebygge meiningar og ytringer berre fordi dei er kontroversielle. Likevel er det viktig å utfordre ein slik retorikk. Målsettinga for politiet er å hindre at prosessen utviklar seg til kriminalitet. Når den radikalisererte går til handling og brukar vald på bakgrunn av religiøs, politisk eller ideologisk overbevisning, kan det true det demokratiske samfunnet vårt.

Hatkriminalitet

er kriminalitet som har rasistiske, framandfiendtlege eller homofobiske motiv, eller som på ein eller annan måte er retta mot ein person eller gruppe personar - på grunnlag av deira faktiske eller oppfatta gruppetilhørsle. Valdeleg ekstremisme kan vere hatkriminalitet, men òg trugsmål og skadeverk.

Av-radikalisering

er ein prosess som under gitte føresetnader kan føre til at ein person i mindre grad aksepterer bruk av vald for å nå politiske, ideologiske eller religiøse mål. Det finst få program som nyttast til avradikalisering i Norge i dag. Det blir forska på området, og ein håpar å få fram nye verktøy. Det er ofte individbaserte løysingar som nyttast.

Nettekstremisme

er radikalisering og valdeleg ekstremisme på internett. Nettekstremismen består i å fremje ekstreme ideologiar og ytringar på internett, som kan råkast av *straffelova* § 135 om diskriminerande og hatefulle ytringar.

Utanforskap

eller sosial ekskludering kan forståast som individuelle og strukturelle mekanismar eller barrierar for deltaking på ulike arenaer. Ulikskap i helse, utfordringar med rus, psykiske lidningar, låg deltaking i fritidsaktivitetar, prestasjonspress, ulikskap i økonomi, samt ulike moglegheiter for å følgje utdanningsløp og skaffe seg jobb, er døme på forhold som kan føre til utanforskap.

Innsatsområde og tiltak

Det er kunnskap og kompetanseheving som er dei viktigaste tiltaka i denne planen, naturleg nok sidan den gjeld for vidaregåande opplæring. Det er samstundes viktig å ha eit godt samarbeid på tvers av etatar og forvaltningsnivå. Politiet har mandat frå regjeringa til å vere med å koordinere arbeidet, og er pålagt å utarbeide handlingsplanar. Kommunar og fylkeskommunar er ikkje det, likevel er der handlingsplanar i mange kommunar og i nokre fylkeskommunar. Fleire av skulane i Hordaland fylkeskommune deltar i nettverk i regi av kommune/politi i eige distrikt. Det gjeld til dømes Voss – Hardanger, Sunnhordland, Askøy, Sotra, Fjell, Øygarden. Det er viktig at koordineringa blir god slik at innsatsen blir retta der han skal.

Planen byggjer på etablerte samarbeidsstrukturar:

Interne:

Opplæringsavdelinga: Seksjon skule, OT/PPT, Fagopplæring

Eksterne samarbeidspartar:

- Bergen kommune
- Andre kommunar i Hordaland, via regionleiarar og skulane
- SLT
- Rafto undervisning
- RVTS vest

Handlingsplanen skal dekkje følgjande innsatsområde:

1. Kunnskap og kompetanse

I tillegg til anna kunnskap om forebygging av utanforskap, er spesifikk kunnskap om fenomenet radikaliserings og forståing av prosessane rundt dette nødvendig. RVTS Vest og Rafto undervisning har dei viktigaste kompetansemiljøa i arbeidet. Kursrekker for tilsette i skulane, OT/PPT, fagopplæring og opplæringskontor er viktige tiltak. Undervisningsmaterieell for samfunnsfag (SALTO) er tilgjengeleg for alle skulane.

Bergen kommune har saman med Hordaland fylkeskommune utarbeidd ein rettleiar for korleis handtere personar som står i fare for å bli radikaliserert. Rettleiaren gir informasjon om handtering og innsikt i temaet.

Ettersom fengselet er ein særleg aktuell arena for radikaliserings, er kompetanseheving for tilsette i fengselsundervisningen eit eige tiltak.

2. Samarbeid og koordinering

Forebygging av radikaliserings og valdeleg ekstremisme krev samarbeid på tvers av etatar og forvaltningsnivå. SLT, Politiet, Bergen kommune og øvrige kommunar i Hordaland må legge til rette

for samarbeid om kompetanseheving og koordinere naudsynte tiltak. Internasjonalt samarbeid er også aktuelt i arbeidet med demokratisk opplæring i skule og arbeidsliv.

3. Forebygge tilvekst

Målet med å lage og distribuere ein rettleiar er først og fremst å hindre radikaliseringsgjennomgang gjennom å gje skule og opplæringsbedrift verktøy til å gripe inn på eit tidleg tidspunkt og slik påvirke eleven og lærlingen i ei anna retning. Alternativa til radikaliseringsgjennomgang må vere til stades, og her er samarbeid med frivillige aktørar gunstig. Ungdommen sjølv kan styre dialogen seg imellom til dømes på dialogmøte arrangert av ungdommens bystyre og ungdommens fylkesutval, og invitere frivillige organisasjonar til dette.

4. Forebygging internett

Lærarar og skulebibliotekarar har moglegheit til kontinuerleg haldningsarbeid i høve god åtfærd gjennom mediebruk. Mobbeombodet og elev- og lærlingombodet har dette som viktig del av mandata deira, og ombodsfunksjonen i seg sjølv er med å halde fokuset skarpt.

Tiltak 2017-2018

	Tiltak	Ansvar	Tid
1.1	Kurs i forebygging av radikaliserings og valdeleg ekstremisme for lærarar og andre tilsette (inkluderer <i>Bookmarks</i>)	HFK, Bergen kommune, Rafto, RVTS Vest	Vår 2016 (pilot) Vinter/vår 2017 Skuleåret 2017/18
1.2	Kompetanseheving for tilsette i oppfølgings- og pp-tenesta	RVTS Vest, Leiing OT/PPT	Vår/Haust 2017 Vår 2018
1.3	Kurs for opplæringskontor og instruktørar	Fagopplæring, RVTS vest (Rafto)	Haust 2017
1.4	Dembra http://www.dembra.no/ til interesserte skular	Seksjon skule, Rafto undervisning	2017-2020
1.5	Kompetanseheving av tilsette i fengselsundervisninga	Åsane vgs, Rafto Undervisning og RVTS Vest	Haust 2017
1.6	Deltaking i pilot: 3-dagars trening for nordiske skuleleiarar og lærarar på Utøya: <i>Teaching controversial issues and managing controversy in nordic countries</i> . 13 skular totalt, 2 frå HFK (Årstad, Askøy)	Nordisk råd Wergelandsenteret	Mai 2017
1.7	Oppdatert undervisningsmateriell (SALTO) samfunnsfag VKI og VKII ut til skulane	Seksjon skule/fagnettverk samfunnsfag	Haust 2017
2.1	Samarbeid om mentorordning	Bergen kommune, Øvrige kommunar i Hordaland, HFK opplæring	Jamnleg ved behov
2.2	Deltaking i regional ressursgruppe -kunnskapsdeling, kompetanseheving	Regionleiar Rådgivar	2-4g pr år
2.3	SLT-samarbeid, rus- og kriminalitetsforebyggande seminar	Seksjon skule, OT/PPT	Jamnleg

2.4	Internasjonalt samarbeid om demokrati	Seksjon skule, internasjonalisering Fleire skular	2017/2018
3.1	Gjere kjent rettleiar for handtering av bekymring, utarbeidd i samarbeid med Bergen kommune Bergen komm_veileder_17_UTK15032017.pdf	Seksjon skule, regionleiarar	Haust 2017
3.2	Tilbod om foredrag om forebygging av radikalisering og valdeleg ekstremisme, 2 skuletimar, elevar/l�ararar	Seksjon skule, Politiet sin radikaliseringskontakt, P�al Tore Haga	Haust 2017 V�ar 2018
3.3	Samarbeid med frivillige akt�orar -Sommercamp v MIL -Dialogm�oter mellom ungdom	Lokale samarbeid Ungdommens bystyre, UFU, EO	Haust 2017 V�ar 2018
4	Informasjons-og haldningsarbeid om nettbruk, kjeldekritikk mm Tilbod om kompetanse om nettradikalisering	Mobbeombod, Elev- og l�arlingombod Skulebibliotekarar Koordinator skulebibl.	Jamnleg V�ar 2018